

Overlijden van de Patiënt

1. Doel van dit protocol

Dit protocol beschrijft wat te doen bij het overlijden van een patiënt — zowel verwacht als onverwacht. Het zorgt voor een zorgvuldige, respectvolle afhandeling en beschermt de huisarts en praktijk juridisch en ethisch.

Het protocol geldt voor twee settings: de reguliere dagpraktijk en de huisartsenspoedpost (HASP).

2. Soorten overlijden - overzicht

Type	Omschrijving	Belangrijk aandachtspunt
Verwacht overlijden	Patiënt was terminaal, thuis of in zorg	Verklaring van overlijden door eigen arts of waarnemer
Onverwacht overlijden	Plotseling, zonder bekende terminale ziekte	Altijd melden bij gemeentelijk lijkschouwer
Niet-natuurlijk overlijden	Vermoeden van geweld, suïcide, ongeluk	Geen verklaring afgifte — direct politie én lijkschouwer bellen
Dood op aankomst (DOA)	Patiënt al deceased bij binnenkomst / aanrijding	Geen reanimatie starten tenzij AED/BLS aanwezig en tijd onbekend

3. Overlijden in de dagpraktijk

3a. Verwacht overlijden — stap voor stap

#	Actie	Door wie
1	Constater het overlijden — stel de dood vast (geen ademhaling, hartslag, pupilreactie)	Huisarts
2	Informe de nabestaanden — persoonlijk, rustig en duidelijk	Huisarts
3	Controleer op een wilsverklaring / niet-reanimeer verklaring in het HIS	Huisarts / assistente
4	Stel de overlijdensverklaring op (model B) — alleen bij natuurlijk overlijden	Huisarts
5	Geef de overlijdensverklaring mee of stuur deze naar de gemeente	Huisarts / assistente
6	Registreer in het HIS: datum, tijdstip, doodsoorzaak (indien bekend)	Huisarts
7	Sluit het dossier af — verwijder actieve medicatie en herhaalrecepten	Assistente / POH
8	Bied nabestaanden een nazorggesprek aan (binnen 2–4 weken)	Huisarts / POH

3b. Onverwacht of niet-natuurlijk overlijden

Bij twijfel over de doodsoorzaak of vermoeden van niet-natuurlijk overlijden:

- Stel GEEN overlijdensverklaring op
- Bel direct de gemeentelijk lijkschouwer (GLS) — deze beslist over verdere stappen
- Bij vermoeden van geweld, suïcide of ongeluk: ook politie bellen (112)
- Laat de omgeving/ruimte zoveel mogelijk intact totdat de lijkschouwer ter plaatse is
- Informeer nabestaanden — leg uit dat u wettelijk verplicht bent dit te melden

Let op: U bent als huisarts NIET verplicht een overlijdensverklaring te ondertekenen als u niet zeker bent van een natuurlijke doodsoorzaak.

4. Overlijden op de huisartsenspoedpost (HASP)

4a. Visite bij overlijden thuis (buiten kantooruren)

#	Actie	Door wie
1	Neem het dossier / visite-informatie mee — vraag naar wilsverklaring bij dispatching	Triagist / huisarts
2	Stel overlijden vast bij aankomst — identificeer de patiënt aan de hand van ID of dossier	Huisarts
3	Beoordeel: verwacht of onverwacht? Teken van niet-natuurlijk overlijden?	Huisarts
4	Verwacht & natuurlijk → overlijdensverklaring opstellen (model B)	Huisarts
5	Onverwacht of twijfel → GLS bellen, géén verklaring ondertekenen	Huisarts
6	Geef de nabestaanden duidelijke uitleg over vervolgstappen (begrafenisondernemer, gemeente)	Huisarts
7	Registreer de visite in het overdrachtsysteem van de HASP + brief naar eigen huisarts	Huisarts HASP

4b. Overlijden op de spoedpost zelf

- Direct reanimatie starten bij hartstilstand tenzij: DNR-verklaring aanwezig, of dood duidelijk al langer heeft plaatsgevonden
- Bij reanimatie: schakel direct 112 in voor ALS-ondersteuning
- Na overlijden: GLS bellen — overlijden op de spoedpost telt altijd als 'niet verwacht in die setting'
- Nabestaanden bellen — zo snel mogelijk en zo persoonlijk mogelijk
- Ruimte beschikbaar stellen voor nabestaanden om afscheid te nemen

5. Wettelijk kader — wat moet u weten

Wet / Verplichting	Wat betekent dit in de praktijk
Wet op de lijkbezorging (WLB)	Huisarts stelt overlijdensverklaring op (Model B) bij vastgesteld natuurlijk overlijden
Meldplicht bij GLS	Bij onverwacht of niet-natuurlijk overlijden is melding bij de gemeentelijk lijkschouwer verplicht
WGBO – dossierplicht	Het overlijden wordt geregistreerd in het HIS; dossier blijft 20 jaar bewaard na overlijden

Wilsverklaring / NVTL	Raadpleeg altijd het dossier op een niet-reanimerenverklaring of behandelbeperking
Euthanasie (WTL)	Altijd melden bij regionaal euthanasietoetsingscommissie (RTE) — aparte procedure

6. Communicatie met nabestaanden

Direct na overlijden

- Spreek rustig, duidelijk en in gewone taal — vermijd medisch jargon
- Geef ruimte voor emoties — forceer geen gesprek als mensen in shock zijn
- Leg uit wat de vervolgstappen zijn: begrafenisondernemer, gemeente, verklaring
- Informeer wie de vaste huisarts is zodat die snel op de hoogte is (bij HASP-overlijdens)

Nazorg (dagpraktijk)

- Plan een nazorggesprek aan bij nabestaanden binnen 2 tot 4 weken na overlijden
- Bied ondersteuning bij rouw — verwijs zo nodig naar maatschappelijk werk, POH-GGZ of rouwtherapeut
- Screen actief op rouwproblematiek bij kwetsbare nabestaanden (ouderen, kinderen)
- Noteer in het dossier van gezinsleden: datum overlijden naaste en of nazorg is aangeboden

7. Speciale situaties

Situatie	Wat te doen
Overlijden kind (< 18 jaar)	Altijd GLS bellen + kinderpathologie overwegen. AMK/Veilig Thuis bij vermoeden mishandeling
Suicide	Politie + GLS bellen. Nabestaanden niet alleen laten. Meld ook bij praktijk voor nazorg én voor eigen verwerking team
Euthanasie of hulp bij zelfdoding	Meld bij RTE binnen 5 werkdagen. GLS verwittigen. Aparte procedure — zie separaat protocol
Overlijden in openbare ruimte	112 bellen — politie en ambulance. HASP-arts kan constateren maar GLS volgt altijd op
Geen identificatie mogelijk	Geen verklaring opstellen — politie inschakelen voor identificatie
Taalbarrière bij nabestaanden	Professionele tolk inschakelen (niet via kinderen van de overledene). Tolktelefoon: 088 055 0 999

8. Checklist HIS-registratie & afsluiting dossier

✓	Actie
☐	Datum en tijdstip overlijden geregistreerd in HIS
☐	Doodsoorzaak genoteerd (bij natuurlijk overlijden)
☐	Overlijdensverklaring (model B) opgesteld en overhandigd / verstuurd
☐	Actieve medicatie en herhaalrecepten gestopt
☐	Automatische afspraken en oproepen geannuleerd

☐	Dossier gemarkeerd als 'overleden' in het systeem
☐	Notitie gezinsleden: overlijden gemeld, nazorg aangeboden
☐	HASP: overdrachtsbericht verstuurd aan eigen huisarts
☐	Bij euthanasie: melding RTE verstuurd binnen 5 werkdagen
☐	Bij niet-natuurlijk overlijden: GLS + evt. politie gebeld, geen verklaring opgesteld

9. Zorg voor het team

Een overlijden, zeker onverwacht of na intensieve zorg, kan een grote impact hebben op het team. Bespreek dit.

Na elk bijzonder overlijden	Na een verwacht overlijden
Kort moment van bezinning voor het team	Terugkoppeling na intensief palliatief traject
Bij suïcide: zorg voor gestructureerde nabespreking	Complimenteer het team op goede palliatieve zorg
Bij herhaling: bespreek in praktijkoverleg of intervisie	Verwijs naar bedrijfsarts of coach bij verwerkingsproblemen

KERNREGEL BIJ OVERLIJDEN

Twijfel je aan een natuurlijke doodsoorzaak? Teken dan NOOIT een overlijdensverklaring.

Bel de gemeentelijk lijkschouwer — altijd. Die beslist. Jij constateert en beschermt.